

МІЖРЕГІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

МАУП

**НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА
дисципліни**

“ЕКОЛОГІЧНЕ ПРАВО”

(для бакалаврів, спеціалістів)

МАУП

Київ 2005

Підготовлено професором *О. Х. Юлдашевим* і старшим викладачем
Г. О. Радченко

Затверджено на засіданні кафедри цивільно-правових дисциплін
(протокол № 9 від 10.05.05)

Схвалено Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом

Юлдашев О. Х., Радченко Г. О. Навчальна програма дисципліни “Екологічне право” (для бакалаврів, спеціалістів). — К.: МАУП, 2005. — 43 с.

Навчальна програма містить пояснювальну записку, навчально-тематичний план, програмний матеріал до вивчення дисципліни “Екологічне право”, вказівки до виконання контрольної роботи, варіанти контрольних завдань, питання для самоконтролю, а також список рекомендованої літератури.

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Екологічне право як навчальна дисципліна посідає своєрідне місце в системі правових дисциплін, що зумовлено насамперед предметом його регулювання.

Предмет курсу “Екологічне право” — сукупність правових норм, що регулюють правовідносини щодо раціонального використання, відтворення й охорони природних ресурсів, охорони навколишнього природного середовища та забезпечення екологічної безпеки для життя і здоров'я людини.

Успішне оволодіння курсом “Екологічне право” — неодмінна умова становлення студента чи слухача, його професійної культури та високої кваліфікації.

Для досягнення цієї мети студенти і слухачі мають досконало вивчити рекомендовані нормативні акти й галузеву юридичну літературу.

Програма містить основні теми курсу, в яких відображено як теоретичні проблеми екологічного права, так і основні положення чинного законодавства та практики його застосування.

Мета вивчення дисципліни “Екологічне право”:

- поглиблення знань студентів і слухачів з екологічного права за допомогою вивчення основних засад загальної й особливої частин екологічного права;
- розкриття змісту основних категорій та інститутів екологічного права та його значення як самостійної, комплексної галузі права;
- вивчення основних положень чинного екологічного законодавства України, що регулює природноресурсові, природоохоронні й антропоохоронні суспільні відносини;
- формування в слухачів уміння самостійно орієнтуватись у системі чинного екологічного законодавства;
- формування в студентів професійних правничих навичок і підвищення їх загальної та спеціальної еколого-правової культури;
- набуття студентами та слухачами навичок працювати з першоджерелами еколого-правових норм.

Завдання вивчення дисципліни полягає в тому, щоб студенти набули таких знань, умінь і навичок:

- знати відповідно до програми основні категорії й інститути екологічного права, уміти розкрити їх зміст;
- засвоїти основні положення нормативно-правових актів, що регулюють природноресурсові, природоохоронні й антропоохоронні правовідносини;
- розробити на підставі визначення юридичних властивостей пропозиції щодо вдосконалення чинної нормативно-правової бази на основі виявлених ознак її недосконалості за результатами вивчення й аналізу ефективності чинних нормативно-правових актів, наявної практики регулювання суспільних відносин щодо використання природних ресурсів, охорони навколишнього природного середовища та забезпечення екологічної безпеки;
- уміти застосовувати відповідні нормативні акти, складаючи еколого-правові документи, вирішувати конкретні практичні питання, пов'язані із застосуванням норм екологічного права.

МАУП

НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН
вивчення дисципліни

“ЕКОЛОГІЧНЕ ПРАВО”

№ пор.	Назва теми
1	Екологічне право як інтегрована правова спільність, комплексна галузь права
2	Екологічні правовідносини
3	Джерела екологічного права
4	Права й обов'язки людини та громадянина в галузі екології
5	Право власності на природні ресурси
6	Право природокористування
7	Управління та контроль у галузі екології
8	Юридична відповідальність у галузі екології
9	Економіко-правовий механізм у галузі екології
10	Правове регулювання використання, відтворення й охорони земельних ресурсів
11	Правовий режим використання, відтворення й охорони водних ресурсів
12	Правові засади використання й охорони надр
13	Правове регулювання використання, відтворення, захисту й охорони лісових ресурсів
14	Правовий режим використання, відтворення й охорони рослинного світу
15	Правові засади використання, відтворення й охорони тваринного світу
16	Правова охорона атмосферного повітря
17	Правовий режим використання й охорони природно-заповідного фонду
18	Правове регулювання використання й охорони курортних, оздоровчих і лікувальних об'єктів, територій і рекреаційних ресурсів
19	Правовий режим виключної (морської) економічної зони та континентального шельфу
20	Поняття, ознаки та правове забезпечення екологічної безпеки
21	Спеціальний правовий режим екологічно уражених об'єктів, забруднених територій і зон надзвичайних екологічних ситуацій і гарантії прав потерпілих громадян
22	Міжнародне екологічне право
23	Екологічне право зарубіжних країн

ПРОГРАМНИЙ МАТЕРІАЛ
до вивчення дисципліни

“ЕКОЛОГІЧНЕ ПРАВО”

Тема 1. Екологічне право як інтегрована правова спільність, комплексна галузь права

Історичні етапи розвитку взаємодії людини та навколишнього природного середовища.

Історія становлення та розвитку екологічного права як галузі права.

Поняття екологічного права як комплексної галузі права, його предмет і методи правового регулювання.

Екологічне право як галузь права, наука та навчальна дисципліна.

Принципи екологічного права: поняття, ознаки, види.

Поняття та види функцій екологічного права як галузі права.

Загальна характеристика інститутів екологічного права.

Місце екологічного права в правовій системі України.

Система екологічного права як галузі права.

Література [79–80; 83; 88; 91; 93; 99; 101; 103; 109; 112; 117; 118; 128; 131; 133; 136; 138; 140; 160]

Тема 2. Екологічні правовідносини

Поняття й ознаки правовідносин у галузі екології.

Види екологічних правовідносин.

Суб'єкти екологічного права: поняття, ознаки, види.

Поняття й ознаки об'єктів екологічного права.

Класифікація об'єктів екологічного права. Загальна характеристика інтеграційних об'єктів екологічного права. Диференційні об'єкти екологічного права: поняття, ознаки та види. Загальна характеристика комплексних об'єктів екологічного права.

Зміст екологічних правовідносин та їх особливості.

Підстави виникнення, зміни та припинення екологічних правовідносин (юридичні факти в екологічному праві): поняття, ознаки та критерії класифікації.

Література [1; 79; 80; 83; 96; 99; 100; 103; 109; 113; 117; 128; 136; 140; 152–153; 160]

Тема 3. Джерела екологічного права

Поняття й ознаки джерел екологічного права. Система джерел екологічного права.

Нормативно-правові акти як джерела екологічного права. Конституція України як основне джерело екологічного права. Загальна характеристика Закону України “Про охорону навколишнього природного середовища” як джерела екологічного права України.

Закони України як джерела екологічного права: поняття й види.

Підзаконні нормативно-правові акти в системі джерел екологічного права. Загальна характеристика екологічних стандартів і відомчих нормативно-правових актів як джерел екологічного права.

Види джерел екологічного права. Загальна характеристика диференційних джерел екологічного права. Інтеграційні джерела екологічного права: поняття й види. Загальна характеристика комплексних джерел екологічного права України.

Література [1; 79; 80; 83; 89; 90; 92; 106–110; 116; 127; 128; 140; 142; 158; 162]

Тема 4. Права й обов'язки людини та громадянина в галузі екології

Поняття й ознаки екологічних прав людини та громадянина. Наукові критерії класифікації прав людини та громадянина в галузі екології.

Право людини на безпечне для життя і здоров'я навколишнє природне середовище: поняття, ознаки та зміст.

Право на участь в обговоренні проектів нормативно-правових актів, матеріалів щодо розміщення, будівництва та реконструкції об'єктів, що можуть негативно впливати на стан довкілля, а також внесення пропозицій до них, внесення пропозицій до органів державної влади й органів місцевого самоврядування, юридичних осіб, які беруть участь у прийнятті рішень із цих питань.

Загальна характеристика права на участь у розробці та проведенні заходів щодо охорони навколишнього природного середовища, раціонального та комплексного використання природних ресурсів.

Право громадян на загальне та спеціальне використання природних ресурсів: поняття, ознаки та зміст.

Право на об'єднання в громадські природоохоронні формування: загальна характеристика.

Право на вільний доступ до інформації про стан довкілля (екологічної інформації) і вільне отримання, використання, поширення та зберігання такої інформації: поняття, ознаки та зміст.

Загальна характеристика права на проведення громадської екологічної експертизи.

Право на одержання екологічної освіти. Загальна характеристика права на подання до суду позовів до державних органів, підприємств, установ, організацій і громадян про відшкодування шкоди, заподіяної їхньому здоров'ю та майну внаслідок негативного впливу на навколишнє природне середовище, і права на оскарження в судовому порядку рішень, дій або бездіяльності органів державної влади та місцевого самоврядування, їх посадових осіб щодо порушення екологічних прав громадян.

Загальна характеристика екологічних обов'язків людини та громадянина.

Гарантії екологічних прав громадян: поняття, ознаки та види.

Механізм реалізації та захисту екологічних прав громадян.

Література [1; 15; 23; 27; 30; 43; 79; 80; 83; 96; 109; 119; 128; 129; 134; 140; 147]

Тема 5. Право власності на природні ресурси

Поняття й ознаки права власності на природні ресурси. Право власності на природні ресурси в об'єктивному та суб'єктивному розумінні.

Суб'єкти права власності на природні ресурси. Об'єкти права власності на природні ресурси: поняття, ознаки та види. Загальна характеристика правомочностей власника на природні ресурси.

Форми права власності на природні ресурси. Державна та комунальна власність на природні ресурси. Особливості відносин права приватної власності на природні ресурси.

Підстави виникнення, зміни та припинення права власності на природні ресурси.

Реалізація права власності на природні ресурси.

Способи охорони та захисту права власності на природні ресурси.

Література [1; 2; 6; 18; 27; 33; 37–40; 66; 79; 80; 83; 97; 100; 102; 109; 140; 143; 144]

Тема 6. Право природокористування

Поняття й ознаки права природокористування. Право природокористування в об'єктивному та суб'єктивному розумінні.

Принципи природокористування.

Основні види природокористування та їх юридичне закріплення.

Загальне й спеціальне природокористування: поняття й ознаки.

Права та обов'язки природокористувачів.

Підстави виникнення, зміни та припинення права природокористування.

Література [1; 2; 6; 18; 22; 26; 27; 31; 33; 37–40; 51; 57; 109; 134; 140; 143]

Тема 7. Управління та контроль у галузі екології

Поняття й ознаки управління та контролю в екологічній галузі. Завдання контролю в галузі охорони навколишнього природного середовища.

Види управління та контролю в галузі екології. Державний і громадський контроль у галузі охорони довкілля. Прокурорський нагляд за додержанням законодавства про охорону навколишнього природного середовища.

Система та статус органів управління й контролю в екологічних правовідносинах.

Загальна характеристика органів надвідомчого управління в галузі екології. Органи загального та спеціального управління в галузі екології: поняття, повноваження та система.

Система та компетенція органів місцевого самоврядування та громадських організацій в галузі екології.

Функції управління та контролю в галузі екології: поняття, ознаки та види.

Література [1; 2; 10; 27; 37–40; 43–49; 74; 77; 79; 80; 83; 95; 109; 126; 135; 143; 148; 155]

Тема 8. Юридична відповідальність у галузі екології

Поняття й ознаки відповідальності в галузі екології.

Види відповідальності в галузі екології. Позитивна відповідальність у галузі екології: поняття, ознаки та зміст. Загальна характеристика превентивної відповідальності в екологічній галузі.

Екологічне правопорушення: поняття, ознаки та склад. Суб'єкти й об'єкти екологічних правопорушень.

Критерії класифікації правопорушень у галузі екології.

Кримінальна відповідальність за екологічні злочини. Характеристика адміністративної відповідальності в екологічній галузі. Дисциплінарна відповідальність за порушення екологічного законодавства. Матеріальна еколого-правова відповідальність.

Способи і методи обчислення та стягнення шкоди, заподіяної екологічним правопорушенням.

Міжнародно-правовий механізм еколого-правової відповідальності.

Література [1; 2; 6; 8; 18; 27; 31; 33; 37–40; 42; 67; 72; 73; 79; 80; 83; 98; 105; 109; 124; 125; 137; 139; 145; 156; 159]

Тема 9. Економіко-правовий механізм у галузі екології

Поняття й ознаки економіко-правового механізму в галузі екології. Застосування економічних методів у системі державно-правового регулювання відносин у галузі екології. Економічні заходи забезпечення охорони навколишнього природного середовища.

Зміст і структура економіко-правового механізму в екологічних правовідносинах.

Правові форми платежів у галузі екології: поняття, ознаки та система.

Загальна характеристика зборів за використання природних ресурсів, забруднення навколишнього природного середовища та піршення якості природних ресурсів.

Розподіл зборів за використання природних ресурсів, забруднення довкілля.

Фонди охорони навколишнього природного середовища. Стимулювання в системі охорони довкілля.

Література [27; 37–40; 71; 77; 79; 80; 83; 109; 130; 140; 160]

Тема 10. Правове регулювання використання, відтворення й охорони земельних ресурсів

Земля як інтеграційний і диференційний об'єкт екологічного права. Поняття й ознаки землі. Склад земельного фонду України і правовий режим цільового використання окремих категорій земель.

Поняття, ознаки та види земельних правовідносин. Суб'єкти й об'єкти земельних правовідносин. Земельні відносини в умовах земельної реформи. Підстави виникнення, зміни та припинення земельних правовідносин.

Поняття, ознаки та види права власності на земельні ресурси. Суб'єкти й об'єкти права власності на землю. Підстави виникнення, зміни та припинення права власності на землю.

Поняття, ознаки та види права землекористування. Суб'єкти й об'єкти права землекористування. Підстави виникнення, зміни та припинення права землекористування.

Управління в галузі використання, відтворення й охорони земель. Функції управління земельними ресурсами.

Правова охорона земель: поняття, ознаки, форми та методи. Зміст правової охорони земельних ресурсів.

Умови та порядок вирішення спорів щодо використання, відтворення та охорони земель.

Відповідальність за порушення законодавства щодо використання, відтворення й охорони земель.

Література [1; 9; 15; 16; 19; 22–25; 27; 28; 32; 35; 38; 45; 51; 63–66; 68; 75; 79–81; 83; 97; 100; 109; 114; 115; 120; 141–143; 146; 161]

Тема 11. Правовий режим використання, відтворення й охорони водних ресурсів

Води як об'єкти правового регулювання використання, відтворення та охорони. Загальна характеристика водного фонду України.

Поняття, ознаки та види водних правовідносин. Суб'єкти й об'єкти водних правовідносин. Підстави виникнення, зміни та припинення водних правовідносин.

Поняття, ознаки та види права власності на водні ресурси. Суб'єкти й об'єкти права власності на водні ресурси. Підстави виникнення, зміни та припинення права власності на водні ресурси.

Поняття, ознаки та види права водокористування. Суб'єкти й об'єкти права водокористування. Підстави виникнення, зміни та припинення права водокористування. Особливості спеціального права користування водними об'єктами для потреб окремих галузей національної економіки. Особливості застосування спеціальних законодавчих вимог до використання водних ресурсів.

Управління в галузі використання, відтворення й охорони вод. Функції управління водними ресурсами.

Правова охорона вод: поняття, ознаки, форми та методи. Зміст правової охорони водних ресурсів.

Умови та порядок вирішення спорів щодо використання, відтворення й охорони вод.

Відповідальність за порушення законодавства щодо використання, відтворення й охорони вод.

Література [1; 12; 27; 29; 37; 55; 67; 79; 80; 83; 109; 140; 143]

Тема 12. Правові засади використання й охорони надр

Надра як об'єкт правового регулювання, використання й охорони. Визначення поняття надр як природного ресурсу. Фонд надр України.

Поняття, ознаки та види надрових і гірничих правовідносин. Суб'єкти й об'єкти надрових і гірничих правовідносин. Підстави виникнення, зміни та припинення надрових і гірничих правовідносин.

Поняття, ознаки та види права власності на надрові ресурси. Суб'єкти й об'єкти права власності на надра. Підстави виникнення, зміни та припинення права власності на надрові ресурси.

Поняття, ознаки та види права надрокористування. Суб'єкти й об'єкти права надрокористування. Підстави виникнення, зміни та припинення права надрокористування. Особливості правовідносин з геологічного вивчення, розвідування та використання надр.

Особливості застосування спеціальних законодавчих вимог до використання надр.

Управління та контроль у галузі використання й охорони надр. Функції управління надрами: розподіл і перерозподіл надр, розпорядження геологічною інформацією, державний облік і кадастр родовищ, запасів і проявів корисних копалин. Державний контроль і нагляд за проведенням робіт з геологічного вивчення надр, їх використанням і охороною.

Правова охорона надр: поняття, ознаки, форми, методи та заходи. Зміст правової охорони надр.

Умови та порядок вирішення спорів щодо використання, відтворення та охорони надр.

Відповідальність за порушення законодавства щодо використання та охорони надр.

Література [1; 3; 5; 27; 39; 52; 57; 71; 79; 80; 83; 109; 132; 140; 143]

Тема 13. Правове регулювання використання, відтворення, захисту й охорони лісових ресурсів

Ліс як об'єкт правового регулювання використання, відтворення й охорони. Поняття, ознаки та функції лісу. Поняття лісового фонду України та лісових ресурсів.

Поняття, ознаки та види лісових правовідносин. Суб'єкти й об'єкти лісових правовідносин. Підстави виникнення, зміни та припинення лісових правовідносин.

Поняття, ознаки та види права власності на лісові ресурси. Суб'єкти й об'єкти права власності на лісові ресурси. Підстави виникнення, зміни та припинення права власності на лісові ресурси.

Поняття, ознаки та види права лісокористування. Суб'єкти й об'єкти права лісокористування. Підстави виникнення, зміни та припинення права лісокористування.

Особливості спеціального права користування лісовими об'єктами для заготівлі деревини, живиці та другорядних лісових матеріалів.

Загальна характеристика видів побічного використання лісу (випасання худоби, розміщення пасік, заготівля сіна, збирання та заготівля дикорослих плодів, горіхів, грибів, ягід, лікарських рослин і технічної сировини, лісової підстилки та очерету). Особливості застосування спеціальних законодавчих вимог до використання лісових ресурсів.

Управління та контроль у галузі використання, відтворення й охорони лісів. Функції управління лісовими ресурсами. Державний облік лісового фонду, лісовпорядкування та ведення державного лісового кадастру.

Правова охорона лісів: поняття, ознаки, форми та методи. Зміст правової охорони лісових ресурсів.

Умови та порядок вирішення спорів щодо використання, відтворення й охорони лісових ресурсів.

Відповідальність за порушення законодавства щодо використання, відтворення й охорони лісів.

Література [1; 27; 40; 53; 56; 58–62; 69; 70; 79; 80; 83; 109; 123; 140; 143]

Тема 14. Правовий режим використання, відтворення й охорони рослинного світу

Рослинний світ як об'єкт правового використання, відтворення й охорони. Поняття рослинних ресурсів.

Види природних рослинних ресурсів. Поняття, ознаки та види флористичних правовідносин. Суб'єкти й об'єкти флористичних правовідносин. Підстави виникнення, зміни та припинення флористичних правовідносин.

Поняття, ознаки та види права власності на рослинні ресурси. Суб'єкти й об'єкти права власності на рослинні ресурси. Підстави виникнення, зміни та припинення права власності на рослинні ресурси.

Поняття, ознаки та види права користування рослинним світом. Суб'єкти й об'єкти права користування рослинними ресурсами. Правові форми та види використання природних рослинних ресурсів. Характеристика загального користування рослинними ресурсами. Особливості спеціального користування рослинними ресурсами загальнодержавного та місцевого значення. Підстави виникнення, зміни та припинення права флористичного користування.

Управління та контроль у галузі використання, відтворення й охорони рослинних ресурсів. Функції управління рослинними ресурсами.

Правове регулювання відтворення й охорони рослинних ресурсів: поняття, ознаки, форми та методи. Зміст правової охорони рослинних ресурсів.

Умови та порядок вирішення спорів щодо використання, відтворення й охорони рослинних ресурсів.

Відповідальність за порушення законодавства щодо використання, відтворення й охорони рослинних ресурсів.

Література [1; 27; 33; 50; 79; 80; 83; 109; 127; 140; 143; 150; 151]

Тема 15. Правові засади використання, відтворення й охорони тваринного світу

Тваринний світ як об'єкт правового використання, відтворення й охорони. Поняття тваринних ресурсів. Об'єкти тваринного світу.

Види природних тваринних ресурсів. Поняття, ознаки та види фауністичних правовідносин. Суб'єкти й об'єкти фауністичних правовідносин. Підстави виникнення, зміни та припинення фауністичних правовідносин.

Поняття, ознаки та види права власності на тваринний світ. Суб'єкти й об'єкти права власності на об'єкти тваринного світу. Підстави виникнення, зміни та припинення права власності на об'єкти тваринного світу.

Поняття, ознаки та види права користування тваринним світом. Суб'єкти та об'єкти права користування тваринним світом. Правові форми та види використання тваринного світу. Характеристика загального використання об'єктів тваринного світу. Особливості спеціального використання тваринного світу. Правове регулювання мисливства, полювання та рибальства. Особливості використання об'єктів тваринного світу, які перебувають у стані природної волі в наукових, культурно-освітніх, виховних і естетичних цілях. Підстави виникнення, зміни та припинення права фауністичного використання.

Управління та контроль у галузі використання, відтворення й охорони тваринного світу. Функції управління тваринним світом.

Правове регулювання відтворення й охорони тваринного світу: поняття, ознаки, форми та методи. Зміст правової охорони тваринного світу.

Умови та порядок вирішення спорів щодо використання, відтворення й охорони тваринного світу.

Відповідальність за порушення законодавства щодо використання, відтворення й охорони тваринного світу.

Література [1; 4; 20; 27; 36; 69–80; 83; 94; 109; 127; 140; 143; 151]

Тема 16. Правова охорона атмосферного повітря

Атмосферне повітря як об'єкт правового регулювання.

Поняття, ознаки та види атмосфероохоронних правовідносин. Суб'єкти й об'єкти атмосфероохоронних правовідносин. Підстави виникнення, зміни та припинення атмосфероохоронних правовідносин.

Поняття й ознаки використання атмосферного повітря. Правові форми та види використання атмосферного повітря.

Управління та контроль у галузі охорони атмосферного повітря. Стандартизація, нормування та державний облік у галузі охорони атмосферного повітря. Контроль і моніторинг у галузі охорони атмосферного повітря.

Правове регулювання охорони атмосферного повітря: поняття, ознаки, форми та методи. Зміст правової охорони атмосферного повітря.

Відповідальність за порушення законодавства про охорону атмосферного повітря.

Література [1; 27; 37; 74; 79; 80; 83; 109; 140; 143; 151]

Тема 17. Правовий режим використання й охорони природно-заповідного фонду

Поняття територій і об'єктів природно-заповідного фонду та їх класифікація, умови їх створення й оголошення заповідними. Правове регулювання використання територій і об'єктів природно-заповідного фонду.

Поняття, ознаки та види права власності на об'єкти та території природно-заповідного фонду. Суб'єкти й об'єкти права власності на об'єкти та території природно-заповідного фонду. Підстави виникнення, зміни та припинення права власності на об'єкти та території природно-заповідного фонду.

Поняття, ознаки та види права користування територіями й об'єктами природно-заповідного фонду. Правовий режим природних заповідників, біосферних заповідників, національних природних парків і регіональних ландшафтних парків. Особливості правового режиму заказників, заповідних урочищ і пам'яток природи.

Правовий режим ботанічних садів, дендрологічних парків, зоологічних парків і парків — пам'яток садово-паркового мистецтва. Особливості використання територій та об'єктів природно-заповідного фонду для наукових досліджень і в освітніх цілях.

Правові заходи збереження територій і об'єктів природно-заповідного фонду.

Поняття, ознаки й органи управління в галузі організації, охорони та використання природно-заповідного фонду. Функції уп-

равління в галузі організації, охорони та використання природно-заповідного фонду. Державний кадастр територій і об'єктів природно-заповідного фонду.

Контроль за додержанням правового режиму територій і об'єктів природно-заповідного фонду: поняття, ознаки та система органів.

Відповідальність за порушення законодавства щодо використання й охорони територій і об'єктів природно-заповідного фонду.

Література [1; 14; 27; 31; 79; 80; 83; 109; 111; 140; 141; 143; 154]

Тема 18. Правове регулювання використання й охорони курортних, оздоровчих і лікувальних об'єктів, територій і рекреаційних ресурсів

Поняття та види природних лікувальних ресурсів і комплексів.

Поняття й ознаки курорту, курортної зони, лікувально-оздоровчої зони, лікувально-оздоровчої місцевості та рекреаційних ресурсів.

Поняття, ознаки та види права власності на курорти, оздоровчі та лікувальні об'єкти й території. Суб'єкти й об'єкти права власності на курорти, оздоровчі та лікувальні об'єкти й території. Підстави виникнення, зміни та припинення права власності на курорти, оздоровчі та лікувальні об'єкти й території.

Поняття, ознаки та види права користування курортами, оздоровчими та лікувальними об'єктами й територіями.

Правовий режим використання й охорони курорту. Види курортів. Порядок оголошення природного комплексу курортом. Загальна характеристика стадій створення курорту: подання клопотання, розгляд клопотання, погодження, проектування, експертиза проекту створення курорту, вивчення та прийняття рішення про створення курорту.

Правовий режим використання курорту на праві загального та спеціального користування.

Правовий режим використання природних ресурсів округів санітарної охорони курортів. Округ санітарної (гірничо-санітарної) охорони курорту: поняття, ознаки та зонування. Правовий режим зони суворого режиму. Поняття, ознаки та правове регулювання зони обмежень. Правовий режим зони спостережень. Особливості правовідносин щодо правової охорони курортів.

Правовий режим використання й охорони природних ресурсів у лікувально-оздоровчих місцевостях. Оголошення природних територій лікувально-оздоровчими зонами. Державний кадастр природних лікувальних ресурсів. Округи та зони санітарної (гірничо-санітарної) охорони на територіях лікувально-оздоровчих місцевостей. Особливості правовідносин щодо правової охорони лікувально-оздоровчих зон.

Поняття та види правових режимів природних рекреаційних ресурсів. Правовий режим використання й охорони природних ресурсів рекреаційних зон. Поняття й ознаки рекреаційної зони. Юридичні критерії зонування рекреаційних зон. Нормативи рекреаційної завантаженості. Загальний правовий режим рекреаційних зон. Спеціальне використання природних ресурсів рекреаційних зон. Правовий режим зелених зон навколо населених пунктів. Правовий режим дачних ділянок. Правовий режим рекреаційних зон для спорту. Правовий режим рекреаційних зон музеїв. Правовий режим рекреаційних зон населених пунктів. Правова охорона природних рекреаційних ресурсів.

Правове регулювання зеленого туризму. Правовий режим використання природних ресурсів вільних економічних зон туристсько-рекреаційного типу.

Особливості управління в галузі використання й охорони курортних і оздоровчих, лікувальних об'єктів, територій і рекреаційних ресурсів.

Відповідальність за порушення законодавства щодо використання й охорони курортних, оздоровчих і лікувальних об'єктів, територій і рекреаційних ресурсів.

Література [1; 18; 27; 79; 80; 83; 109; 140; 143]

Тема 19. Правовий режим виключної (морської) економічної зони та континентального шельфу

Поняття й ознаки виключної (морської) економічної зони та континентального шельфу. Виключна (морська) економічна зона та континентальний шельф як об'єкти правового регулювання, використання й охорони.

Особливості правового статусу континентального шельфу України та виключної (морської) економічної зони.

Правове регулювання використання рибних та інших живих ресурсів виключної (морської) економічної зони. Охорона суверенних прав України у її виключній (морській) економічній зоні.

Правове регулювання наукових досліджень у виключній (морській) економічній зоні та на континентальному шельфі України.

Правова охорона виключної (морської) економічної зони та континентального шельфу.

Управління в галузі використання й охорони природних багатств континентального шельфу та виключної (морської) економічної зони.

Відповідальність за порушення законодавства щодо використання й охорони виключної (морської) економічної зони та континентального шельфу.

Література [1; 6; 27; 79; 80; 83–85; 109; 121; 143]

Тема 20. Поняття, ознаки та правове забезпечення екологічної безпеки

Поняття й ознаки права екологічної безпеки. Право екологічної безпеки — комплексна галузь права. Юридична природа екологічної безпеки. Екологічний ризик: поняття, ознаки та зміст.

Правове регулювання національної та транснаціональної екологічної безпеки. Проблеми кодифікації законодавства щодо забезпечення екологічної безпеки.

Теоретичні засади організації забезпечення екологічної безпеки. Компетенція органів загального та спеціального управління щодо забезпечення екологічної безпеки.

Правова організація єдиної системи запобігання надзвичайним екологічним ситуаціям і реагування на них.

Література [1; 2; 7; 8; 11; 13; 27; 41; 79; 80; 82; 83; 86–88; 109; 125; 157]

Тема 21. Спеціальний правовий режим екологічно уражених об'єктів, забруднених територій і зон надзвичайних екологічних ситуацій та гарантії прав потерпілих громадян

Поняття та види правових режимів використання природних ресурсів екологічно уражених об'єктів і природних комплексів.

Правовий режим зони екологічного лиха. Особливості правового регулювання в умовах надзвичайного стану. Особливості правового режиму територій, на якій оголошено карантин. Спеціальні правові режими використання екологічно уражених природних ресурсів.

Правовий режим і поняття зон надзвичайних екологічних ситуацій. Підстави та порядок оголошення окремої місцевості зоною надзвичайної екологічної ситуації. Особливості правового режиму зон на радіоактивно забруднених територіях.

Правовий статус і соціальний захист громадян, постраждалих від надзвичайних екологічних ситуацій.

Література [1; 17; 27; 30; 79; 80; 82; 83; 86; 87; 109]

Тема 22. Міжнародне екологічне право

Поняття та система міжнародного екологічного права. Загальна характеристика джерел міжнародного екологічного права. Принципи міжнародного екологічного права. Критерії співвідношення загальних і спеціальних принципів міжнародного екологічного права. Поняття, ознаки й види об'єктів міжнародного екологічного права.

Міжнародно-правовий механізм реалізації та захисту екологічних прав людини і громадянина. Актуальні проблеми розробки забезпечення глобальної екологічної безпеки в міжнародному екологічному праві. Відповідальність у міжнародному екологічному праві. Поняття, зміст та види відповідальності за порушення міжнародно-правових норм у галузі екології.

Правові засади міжнародної співпраці в екологічній галузі. Принципи та рівні міжнародної співпраці в екологічній галузі.

Література [79; 80; 83; 109; 111; 119; 126; 149]

Тема 23. Екологічне право зарубіжних країн

Загальна характеристика законодавства зарубіжних країн у галузі екології. Управління та контроль у галузі екології в зарубіжних країнах: поняття, види й функції. Система органів управління та їх компетенція щодо використання природних ресурсів, охорони навколишнього природного середовища і забезпечення екологічної

безпеки в зарубіжних країнах. Правові форми екологічного контролю в зарубіжних країнах.

Особливості правового регулювання використання природних ресурсів у зарубіжних країнах.

Відповідальність у галузі екології в зарубіжних країнах: поняття, ознаки та види.

Література [79; 80; 83; 109; 111; 126; 149]

ВКАЗІВКИ ДО ВИКОНАННЯ КОНТРОЛЬНОЇ РОБОТИ

Студент виконує контрольну роботу індивідуально в письмовому вигляді відповідно до вказівок і запропонованих варіантів завдань. Варіант завдання студент вибирає за першою літерою свого прізвища.

Контрольна робота складається з двох частин: теоретичного та практичного завдання.

Щоб виконати завдання контрольної роботи, потрібно опрацювати рекомендовані джерела, спеціальну літературу, законодавчі та підзаконні акти, а також узагальнення судової, господарської та прокурорської практики, практики органів державної влади й місцевого самоврядування застосування екологічного законодавства.

Перша літера прізвища студента	Номер варіанта контрольного завдання
А–В	1
Г–Є	2
Ж–К	3
Л–Н	4
О–Р	5
С–У	6
Ф–Ч	7
Щ–Я	8

Робота над розв'язанням задач-казусів має бути творчою, аналітичною та самостійною. Слід працювати в такій послідовності:

1. Уважно та ретельно проаналізувати фактичні обставини справи, викладеної в умові задачі, щоб визначити коло суспільних екологічних правовідносин і застосувати відповідні еколого-правові норми.

2. Визначити особливості екологічних правовідносин, їх характер, види, склад (їх суб'єктів, об'єкти, права й обов'язки суб'єктів), а також підстави виникнення, зміни та припинення. Отже, потрібно визначити відповідну підгалузь екологічного права чи її правовий інститут, підібрати конкретний нормативно-правовий акт, що безпосередньо регулює зазначені екологічні правовідносини.
3. Дати обставинам справи їх достовірну, повну й обґрунтовану юридичну кваліфікацію з короткою характеристикою питань відповідної теми курсу та обов'язковим посиланням на джерела опублікування зазначених нормативно-правових актів або спеціальну літературу.
4. Запропонувати обґрунтований висновок (з оцінкою поведінки суб'єктів правовідносин і відповіддю на поставлені в задачі питання), що базується на аналізі та юридичній оцінці нормативно-правових актів екологічного права, використаних у процесі вирішення практичної ситуації.

ВАРІАНТИ КОНТРОЛЬНИХ ЗАВДАНЬ

Варіант 1

Теоретичні питання

1. Поняття та предмет екологічного права.
2. Право надрокористування: поняття, ознаки та види.
3. Проблеми міжнародного екологічного права.

Задача

На клопотання Товариства з обмеженою відповідальністю “Зоря” рішенням районної державної адміністрації йому надано земельну ділянку площею 10 га для захоронення промислових відходів і облаштування сміттєзвалища біля дачного масиву “Дружба”.

Громадянин Іванов звернувся з позовом до суду про закриття зазначеного сміттєзвалища, мотивуючи свою вимогу тим, що поза його дачну ділянку розміщено на відстані 200 м від зазначеного

сміттєзвалища, постійні неприємні запахи унеможливають реалізацію його права на відпочинок.

1. Визначити коло суспільних відносин.
2. Чи підлягає позов задоволенню?
3. Вирішити справу.

Варіант 2

Теоретичні питання

1. Принципи та функції екологічного права.
2. Право водокористування.
3. Право на безпечне для життя та здоров'я навколишнє природне середовище: поняття, ознаки, зміст.

Задача

Громадянин Волков уклав із лісогосподарським підприємством “Сосна” договір оренди земельної ділянки лісового фонду для облаштування літнього спортивно-туристичного табору “Сокіл”. Сторони звернулися до нотаріуса для посвідчення цього правочину, однак останній відмовив, мотивуючи тим, що цей договір укладено з порушенням вимог чинного законодавства. Незважаючи на це, сторони продовжували виконувати умови договору.

Через рік земельна ділянка лісового фонду, щодо якої було укладено договір оренди, перейшла до створеного національного природного парку, дирекція якого заборонила розміщення на ній літнього спортивно-туристичного табору “Сокіл” і зобов'язала лісогосподарське підприємство “Сосна” привести цю земельну ділянку в належний стан.

Громадянин Волков звернувся до суду.

1. Визначити коло суспільних відносин.
2. Чи підлягає позов задоволенню?
3. Вирішити справу.

Варіант 3

Теоретичні питання

1. Методи екологічного права.
2. Право спеціального лісокористування: поняття, ознаки, види.
3. Правовий режим континентального шельфу України.

Задача

Громадська екологічна організація “Еко” звернулася до господарського суду з вимогою визнати недійсним рішення державної екологічної експертизи щодо будівництва нафтопереробного заводу.

У позовній заяві громадська організація “Еко” мотивувала свою вимогу тим, що проект будівництва нафтопереробного заводу отримав негативний висновок проведеної громадської екологічної експертизи через те, що в ньому не передбачено впровадження сучасних очисних технологій, які б виключали негативний вплив діяльності заводу на навколишнє природне середовища та здоров'я громадян, а в процесі проведення державної екологічної експертизи не було враховано вищезазначені пропозиції.

1. Визначити коло суспільних відносин.
2. Чи підлягає позов задоволенню?
3. Вирішити справу.

Варіант 4

Теоретичні питання

1. Система екологічного права.
2. Право власності на землю.
3. Екологічний аудит: суб'єкти, об'єкти, види та зміст.

Задача

Громадянин Петренко відпочивав зі своїми друзями в лісі, куди взяв свою собаку ягд-тер'єра. Через якийсь час до відпочивальників звернувся державний інспектор з охорони навколишнього природного середовища з вимогою компенсувати шкоду, заподіяну об'єктам тваринного світу, адже їхній собака, натрапивши на нору лисиці, уполював тварину.

Громадянин Петренко відмовився визнавати свою вину, посилаючись на те, що він не повинен відповідати за те, що зробив його собака. Державний інспектор склав протокол про порушення гр. Петренком правил полювання, вилучив лисицю та забрав собаку.

Громадянин Петренко звернувся до суду.

1. Визначити коло суспільних відносин.
2. Чи підлягає позов задоволенню?
3. Вирішити справу.

Варіант 5

Теоретичні питання

1. Право власності на природні ресурси: поняття, зміст і форми.
2. Право на екологічну експертизу: поняття, ознаки, зміст.
3. Правовий режим виключної (морської) економічної зони України.

Задача

АТ “Космос” провадило підприємницьку діяльність щодо ввезення на територію України відходів виробництва з Німеччини та займалося їх захороненням.

Міська рада, на території якої розміщене АТ “Космос”, прийняла рішення про заборону його діяльності, бо вона суперечить чинному законодавству України в частині завезення на її територію токсичних і особливо небезпечних відходів і порушення встановленого порядку їх захоронення та утилізації.

АТ “Космос” звернулося з позовом до суду про визнання рішення міської ради незаконним, бо воно обмежує його правосуб’єктність.

1. Визначити коло суспільних відносин.
2. Чи підлягає позов задоволенню?
3. Вирішити справу.

Варіант 6

Теоретичні питання

1. Екологічні обов’язки громадян.
2. Правове регулювання мисливства та рибальства.
3. Юридична відповідальність за порушення законодавства про природно-заповідний фонд.

Задача

Громадянка Петрова звернулася до суду з позовом про припинення будівництва АЗС ТНК мотивуючи тим, що, по-перше, на її думку, немає відповідних дозволів на будівництво АЗС; по-друге, цю АЗС буде розміщено на відстані 150 м від пляжу річки, що унеможливить рекреацію відпочивальників; по-третє, працівники АЗС відмовилися пред'явити на її прохання висновок державної екологічної експертизи.

1. Визначити коло суспільних відносин.
2. Чи підлягає позов задоволенню?
3. Вирішити справу.

Варіант 7

Теоретичні питання

1. Право користування природними ресурсами: поняття, зміст і види.
2. Правовий режим курортів.
3. Компенсація шкоди, заподіяної здоров'ю громадян забрудненням навколишнього природного середовища.

Задача

Працівник екологічного контролю на кордоні, перевіряючи транспортні засоби та вантаж, які перетинали кордон, виявив, що немає спеціального дозволу та висновків екологічної експертизи на ввезення в Україну отруйних речовин і хімічних сполук. При цьому власник транспортного засобу та вантажу надав інспекторові сертифікат, виданий виробником отруйних речовин і хімічних сполук, і пояснив, що законодавством країни походження вантажу не передбачено проведення будь-яких екологічних експертиз для такої продукції.

Працівник екологічного контролю на кордоні запропонував зробити за відповідну плату в спеціальній лабораторії на митному кордоні екологічну експертизу та пояснив, що лише після позитивного висновку останньої надасть дозвіл на перетин кордону таких отруйних речовин і хімічних сполук. Власник вантажу відмовився.

1. Визначити коло суспільних відносин.

2. Проаналізувати дії суб'єктів.
3. Вирішити справу.

Варіант 8

Теоретичні питання

1. Механізм реалізації та захисту екологічних прав громадян.
2. Правове регулювання рибальства.
3. Екологічні правопорушення: поняття та система.

Задача

Громадянин Іванов придбав на ринку в приватного підприємця Петрова джинси “Lee” іноземного виробництва. Громадянин Іванов потрапив у цих джинсах під дощ і, повернувшись додому, побачив, що його тіло пофарбувалося від них у синій колір. Наступного дня він звернувся з вимогою до приватного підприємця Петрова повернути йому кошти за придбаний товар і компенсувати йому заподіяну шкоду.

Підприємець Петров відмовився приймати джинси та повертати кошти, пояснивши, що, по-перше, покупець не має ні яких доказів, що свідчать про факт купівлі-продажу товару, по-друге, лінняння джинсових виробів у процесі носіння припустиме згідно зі стандартами; по-третє, у нього є відповідні сертифікати якості від виробника зазначеного товару.

Громадянин Іванов звернувся з позовом до суду.

1. Визначити коло суспільних відносин.
2. Чи підлягає позов задоволенню?
3. Вирішити справу.

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Поняття екологічного права як комплексної галузі права. Його предмет і методи правового регулювання.
2. Принципи екологічного права: поняття, ознаки, види.
3. Поняття та види функцій екологічного права як галузі права.
4. Система екологічного права як галузі права.
5. Поняття, ознаки та види правовідносин у галузі екології.

6. Поняття, ознаки та види об'єктів екологічного права.
7. Система джерел екологічного права.
8. Поняття, ознаки та види екологічних прав людини та громадянина.
9. Право людини на безпечне для життя та здоров'я навколишнє природне середовище: поняття, ознаки та зміст.
10. Право громадян на загальне та спеціальне використання природних ресурсів: поняття, ознаки та зміст.
11. Гарантії екологічних прав громадян: поняття, ознаки та види.
12. Механізм реалізації та захисту екологічних прав громадян.
13. Поняття, суб'єкти й об'єкти права власності на природні ресурси.
14. Форми права власності на природні ресурси.
15. Поняття, ознаки та види права природокористування.
16. Поняття, ознаки й завдання управління та контролю в екологічній галузі.
17. Система та статус органів управління й контролю в екологічних правовідносинах.
18. Функції управління й контролю в галузі екології: поняття, ознаки та види.
19. Поняття, ознаки та види відповідальності в галузі екології.
20. Поняття, ознаки, види та зміст земельних правовідносин.
21. Поняття, ознаки та види права власності на земельні ресурси.
22. Поняття, ознаки та види права землекористування.
23. Правова охорона земель: поняття, ознаки, форми та методи.
24. Води як об'єкти правового регулювання використання, відтворення й охорони.
25. Поняття, зміст і види права водокористування.
26. Правова охорона вод: поняття, ознаки, форми та методи.
27. Надра як об'єкт правового регулювання використання й охорони.
28. Поняття, ознаки та види права власності на надрові ресурси.
29. Поняття, зміст і види права надрокористування.
30. Функції управління надрами: поняття та види.
31. Поняття, ознаки та функції лісу.
32. Поняття, зміст і види права власності на лісові ресурси.
33. Поняття, ознаки та види права лісокористування.

34. Управління та контроль у галузі використання, відтворення й охорони лісів. Функції управління лісовими ресурсами.
35. Поняття та види природних рослинних ресурсів.
36. Тваринний світ як об'єкт правового використання, відтворення й охорони.
37. Правове регулювання мисливства, полювання та рибальства.
38. Відповідальність за порушення законодавства щодо використання, відтворення й охорони тваринного світу.
39. Атмосферне повітря як об'єкт правового регулювання.
40. Управління та контроль у галузі охорони атмосферного повітря.
41. Поняття та класифікація територій і об'єктів природно-заповідного фонду, умови їх створення й оголошення заповідниками.
42. Функції управління щодо організації, охорони та використання природно-заповідного фонду.
43. Відповідальність за порушення законодавства щодо використання й охорони територій і об'єктів природно-заповідного фонду.
44. Поняття та види природних лікувальних ресурсів і комплексів.
45. Правовий режим використання й охорони курорту.
46. Правовий режим виключної (морської) економічної зони та континентального шельфу.
47. Правова охорона виключної (морської) економічної зони та континентального шельфу.
48. Поняття й ознаки права екологічної безпеки.
49. Юридична природа екологічної безпеки.
50. Екологічний ризик: поняття, ознаки та зміст.
51. Компетенція органів загального та спеціального управління щодо забезпечення екологічної безпеки.
52. Правова організація єдиної системи запобігання надзвичайним екологічним ситуаціям і реагування на них.
53. Правовий режим і поняття зон надзвичайних екологічних ситуацій.
54. Правовий статус і соціальний захист громадян, які постраждали від надзвичайних екологічних ситуацій.
55. Поняття та система міжнародного екологічного права.

56. Загальна характеристика джерел міжнародного екологічного права. Принципи міжнародного екологічного права.
57. Поняття, ознаки та види об'єктів міжнародного екологічного права.
58. Міжнародно-правовий механізм реалізації та захисту екологічних прав людини і громадянина.
59. Принципи та рівні міжнародної співпраці в екологічній галузі.
60. Загальна характеристика законодавства зарубіжних країн у галузі екології.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Нормативно-правові акти:

1. *Конституція України* // ВВР України. — 1996. — № 30. — Ст. 141.
2. *Декларація про державний суверенітет від 16 липня 1990 р.* // ВВР України. — 1990. — № 31. — Ст. 429.
3. *Закон України “Гірничий закон України”* від 06.10.99 № 1127-XIV // www.rada.gov.ua
4. *Закон України “Про бджільництво”* від 22.02.2000 № 1492-III // www.rada.gov.ua
5. *Закон України “Про видобування і переробку уранових руд”* від 19.11.97 № 645/97-ВР // www.rada.gov.ua
6. *Закон України “Про виключну (морську) економічну зону України”* від 16.05.95 № 162/95-ВР // www.rada.gov.ua
7. *Закон України “Про вилучення з обігу, переробку, утилізацію, знищення або подальше використання неякісної та небезпечної продукції”* від 14.01.2000 № 1393-XIV // www.rada.gov.ua
8. *Закон України “Про відходи”* від 05.03.98 № 187/98-ВР // www.rada.gov.ua
9. *Закон України “Про державну експертизу землепорядної документації”* від 17.06.04 № 1808-IV // www.rada.gov.ua
10. *Закон України “Про екологічний аудит”* від 24.06.04 № 1862-IV // www.rada.gov.ua
11. *Закон України “Про екологічну експертизу”* від 09.02.95 № 45/95-ВР // www.rada.gov.ua

12. Закон України «Про Загальнодержавну програму «Питна вода України» на 2006–2020 роки» від 03.03.05 № 2455-IV // www.rada.gov.ua
13. Закон України «Про Загальнодержавну програму формування національної екологічної мережі України на 2000–2015 роки» від 21.09.2000 № 1989-III // www.rada.gov.ua
14. Закон України «Про затвердження Загальнодержавної програми збереження та використання об'єктів культурної спадщини на 2004–2010 роки» від 20.04.04 № 1692-IV // www.rada.gov.ua
15. Закон України «Про захист конституційних прав громадян на землю» від 20.01.05 № 2375-IV // www.rada.gov.ua
16. Закон України «Про землеустрій» від 22.05.03 № 858-IV // www.rada.gov.ua
17. Закон України «Про зону надзвичайної екологічної ситуації» від 13.07.2000 № 1908-III // www.rada.gov.ua
18. Закон України «Про курорти» від 05.10.2000 // ВВР України. — 2000. — № 50. — Ст. 435.
19. Закон України «Про меліорацію земель» від 14.01.2000 № 1389-XIV // www.rada.gov.ua
20. Закон України «Про мисливське господарство та полювання» від 22.02.2000 № 1478-III // ВВР України. — 2000. — № 18. — Ст. 132.
21. Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» від 21.05.97 // ВВР України. — 1997. — № 24. — Ст. 170.
22. Закон України «Про оренду землі» від 06.10.98 № 161-XIV // www.rada.kiev.ua.
23. Закон України «Про особисте селянське господарство» від 15.05.03 № 742-IV // www.rada.gov.ua
24. Закон України «Про охорону археологічної спадщини» від 18.03.04 № 1626-IV // www.rada.gov.ua
25. Закон України «Про охорону земель» від 19.06.03 № 962-IV // www.rada.gov.ua
26. Закон України «Про охорону культурної спадщини» від 08.06.2000 // ВВР України. — 2000. — № 39. — Ст. 333.
27. Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища» від 25.06.91 № 1264-XII // ВВР України. — 1991. — № 41. — Ст. 545.

28. Закон України “Про оцінку земель” від 11.12.03 № 1378-IV // www.rada.gov.ua
29. Закон України “Про питну воду та водопостачання” від 10.01.02 // *Голос України*. — 2002. — 26 берез.
30. Закон України “Про правовий режим території, що зазнала радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи” від 27.02.91 № 791а-XII // www.rada.gov.ua
31. Закон України “Про природно-заповідний фонд України” від 16.06.92 № 2456-XII // *ВВР України*. — 1992. — № 34. — Ст. 502.
32. Закон України “Про розмежування земель державної та комунальної власності” від 05.02.04 № 1457-IV // www.rada.gov.ua
33. Закон України “Про рослинний світ” від 09.04.99 № 591-XIV // 1999. — № 22–23. — Ст. 198.
34. Закон України “Про тваринний світ” від 03.03.93 № 3041-XII // *ВВР України*. — 2002. — № 14. — Ст. 97.
35. Закон України “Про фермерське господарство” від 19.06.03 № 973-IV // www.rada.gov.ua
36. Закон України “Про Червону книгу України” від 07.02.02 № 3055-III // *ВВР України*. — 2002. — № 30. — Ст. 201.
37. *Водний кодекс України* від 06.06.95 № 213/95-ВР // *Голос України*. — 1995. — 20 лип.
38. *Земельний кодекс України* від 25.10.01 № 2768-III // *Уряд. кур’єр*. — 2001. — 15 листоп.
39. *Кодекс України “Про надра”* від 27.07.94 № 132/94-ВР // *Голос України*. — 1994. — 31 серп.
40. *Лісовий кодекс України* від 21.01.94 № 3852-XII // *Голос України*. — 1994. — 13 квіт.
41. *Концепція (основи державної політики) національної безпеки України* // *Голос України*. — 1997. — 4 лют.
42. *Постанова Верховної Ради України “Про затвердження Порядку обмеження, тимчасової заборони (зупинення) чи припинення діяльності підприємств, установ, організацій і об’єктів у разі порушення ними законодавства про охорону навколишнього природного середовища”* від 29.10.92 № 2751-XII // www.rada.gov.ua
43. *Постанова Верховної Ради України “Про інформування громадськості з питань, що стосуються довкілля”* від 04.11.04 № 2169-IV // www.rada.gov.ua

44. Указ Президента України “Положення про Державний комітет лісового господарства України” від 14.08.2000 // Офіц. вісн. України. — 2000. — № 33. — С. 41.
45. Указ Президента України “Положення про Державний комітет по земельних ресурсах” від 14.09.2000 // Офіц. вісн. України. — 2000. — № 38. — С. 6.
46. Указ Президента України “Положення про Державний комітет природних ресурсів України” від 10.02.04 // Уряд. кур’єр. — 2004. — 18 лют.
47. Указ Президента України “Положення про Державний комітет України по водному господарству” від 14.07.2000 // Офіц. вісн. України. — 2000. — № 29. — С. 58.
48. Указ Президента України “Положення про Міністерство охорони навколишнього природного середовища” від 10.02.04 // Уряд. кур’єр. — 2004. — 18 лют.
49. *Постанова* Кабінету Міністрів України “Положення про Державний департамент рибного господарства” від 04.08.2000 // Офіц. вісн. України. — 2000. — № 32. — С. 205.
50. *Постанова* Кабінету Міністрів України “Положення про Зелену книгу України” від 29.08.02 № 1286 // Офіц. вісн. України. — 2002. — № 36. — Ст. 1692.
51. *Постанова* Кабінету Міністрів України “Про вилучення (випук), надання у постійне користування та в оренду земельних ділянок для суспільних та інших потреб, погодження місць розташування об’єктів та зміну цільового призначення земель” від 22.09.04 № 1249 // www.rada.gov.ua
52. *Постанова* Кабінету Міністрів України “Про затвердження базових нормативів плати за користування надрами для видобування корисних копалин та Порядку справляння плати за користування надрами для видобування корисних копалин” від 12.09.97 № 1014 // www.rada.gov.ua
53. *Постанова* Кабінету Міністрів України “Про затвердження переліку видів діяльності, що належать до природоохоронних заходів” від 17.09.96 № 1147 // www.rada.gov.ua
54. *Постанова* Кабінету Міністрів України “Про затвердження Порядку вибору земельних ділянок для розміщення об’єктів” від 31.03.04 № 427 // www.rada.gov.ua

55. *Постанова* Кабінету Міністрів України “Про затвердження Порядку визначення розмірів і меж водоохоронних зон та режиму ведення господарської діяльності в них” від 08.05.96 № 486 // www.rada.gov.ua
56. *Постанова* Кабінету Міністрів України “Про затвердження Порядку заготівлі другорядних лісових матеріалів і здійснення побічних лісових користувань в лісах України” від 23.04.96 № 449 // www.rada.gov.ua
57. *Постанова* Кабінету Міністрів України “Про затвердження Порядку надання спеціальних дозволів на користування надрами” від 02.10.03 № 1540 // www.rada.gov.ua
58. *Постанова* Кабінету Міністрів України “Про затвердження Правил відновлення лісів і лісорозведення” від 16.01.96 № 97 // www.rada.gov.ua
59. *Постанова* Кабінету Міністрів України “Про затвердження Правил відпуску деревини на пні в лісах України” від 29.07.99 № 1378 // www.rada.gov.ua
60. *Постанова* Кабінету Міністрів України “Про затвердження Правил заготівлі живиці в лісах України” від 08.02.96 № 185 // www.rada.gov.ua
61. *Постанова* Кабінету Міністрів України “Про затвердження Правил рубок, пов’язаних з веденням лісового господарства, та інших рубок” від 16.05.96 № 535 // www.rada.gov.ua
62. *Постанова* Кабінету Міністрів України “Про затвердження такс на деревину лісових порід, що відпускається на пні, і на живицю” від 20.01.97 № 44 // www.rada.gov.ua
63. *Розпорядження* Кабінету Міністрів України “Про вилучення і надання у постійне користування земельних ділянок для суспільних потреб” від 21.01.005 № 20-p // www.rada.gov.ua
64. *Розпорядження* Кабінету Міністрів України “Про вилучення та надання в оренду земельної ділянки” від 08.10.04 № 716-p // www.rada.gov.ua
65. *Розпорядження* Кабінету Міністрів України “Про вилучення та надання у постійне користування земельної ділянки” від 13.07.04 № 476-p // www.rada.gov.ua
66. *Розпорядження* Кабінету Міністрів України “Про погодження передачі земельної ділянки у власність” від 13.07.04 № 475-p // www.rada.gov.ua

67. *Наказ* Держводгоспу України (МЕко) “Про затвердження Методики розрахунку розмірів відшкодування збитків, заподіяних державі внаслідок порушення правил охорони водних ресурсів на землях водного фонду, пошкодження водогосподарських споруд і пристроїв, порушення правил їх експлуатації” від 29.12.01 № 290 // www.rada.gov.ua
68. *Наказ* Держкомзему України “Про затвердження Порядку видачі та анулювання спеціальних дозволів на зняття та перенесення ґрунтового покриву (родючого шару ґрунту) земельних ділянок” від 04.01.05 № 1 // www.rada.gov.ua
69. *Наказ* Держкомлісгоспу України, Мінфіну, Мінекономіки, Мінекобезпеки України, ДПА України “Про затвердження Інструкції про механізм справляння збору за спеціальне використання лісових ресурсів та користування земельними ділянками лісового фонду” від 15.10.99 № 91/241/129/236/565 // www.rada.gov.ua
70. *Наказ* Держкомлісгоспу України, МВС України “Про підвищення ефективності взаємодії органів внутрішніх справ та державних органів лісового господарства з питань охорони лісів” від 26.12.03 № 211/1637 // www.rada.gov.ua
71. *Наказ* Держкомприродресурсів України “Про затвердження Переліку документів, які додаються до заяви про отримання спеціальних дозволів на користування надрами” від 17.05.04 № 33 // www.rada.gov.ua
72. *Наказ* Мінекобезпеки України, ДПА України “Про затвердження Інструкції про порядок обчислення та сплати збору за забруднення навколишнього природного середовища” від 19.07.99 № 162/379 // www.rada.gov.ua
73. *Наказ* Мінекоресурсів України “Про затвердження Інструкції про встановлення лімітів викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря” від 10.10.2000 № 161 // www.rada.gov.ua
74. *Наказ* Мінекоресурсів України “Про затвердження Положення про громадських інспекторів з охорони довкілля” від 27.02.02 № 88 // www.rada.gov.ua
75. *Наказ* Мінприроди України “Про затвердження Положення про порядок надання екологічної інформації” від 18.12.03 № 169 // www.rada.gov.ua
76. *Наказ* Мінприроди України “Про затвердження Положення про порядок опломбування або опечатування підприємств,

окремих їх цехів (дільниць) і одиниць обладнання у разі обмеження чи зупинення (тимчасово) діяльності підприємств і об'єктів” від 15.09.04 № 353 // www.rada.gov.ua

77. *Наказ* Мінприроди України “Про затвердження Положення про участь громадськості у прийнятті рішень у сфері охорони довкілля” від 18.12.03 № 168 // www.rada.gov.ua
78. *Наказ* Мінприроди України “Про затвердження Порядку погодження природоохоронними органами матеріалів щодо вилучення (викупу), надання земельних ділянок” від 05.11.04 № 434 // www.rada.gov.ua

Додаткова

79. *Андрейцев В. І.* Екологічне і земельне право України: Практикум для студ. юрид. вузів і ф-тів. — К.: Юрінком Інтер, 1998. — 271 с.
80. *Андрейцев В. І.* Екологічне право: Курс лекцій в схемах (Загальна частина). — К.: Вентурі, 1996. — 208 с.
81. *Андрейцев В. І.* Правові засади земельної реформи і приватизації земель в Україні: Навч.-практ. посіб. — К.: Істина, 1999. — 319 с.
82. *Андрейцев В. І.* Право екологічної безпеки: Навч. та навч.-практ. посіб. — К.: Знання-Прес, 2002. — 332 с.
83. *Баб'як О. С., Біленчук П. Д., Чирва Ю. О.* Екологічне право України: Навч. посіб. для вищ. навч. закл. — К.: Атіка, 2001. — 216 с.
84. *Баймуратов М. А., Досковський В. Г.* Международно-правовой режим континентального шельфа. — Одесса, 2001.
85. *Баймуратов М. А.* Правовой статус континентального шельфа и способы его разграничения. — Одесса, 2000.
86. *Балюк Г. І.* Правові аспекти забезпечення ядерної та радіаційної (радіоекологічної) безпеки в Україні. — К.: Вид-во Київ. нац. ун-та ім. Тараса Шевченка, 1997. — 196 с.
87. *Балюк Г. І.* Ядерне право України: стан і перспективи розвитку, правові аспекти радіології / Ін-т змісту і методів навчання. — К.: Вид-во Київ. нац. ун-та ім. Тараса Шевченка, 1996. — 140 с.
88. *Барбашова Н. В.* Екологічне право України: Навч. посіб. — Донецьк: Апекс, 2003. — 392 с.

89. *Боголюбов С. А., Краюшкина Е. Г.* Комментарий к Федеральному закону “О континентальном шельфе”. — М., 2003.
90. *Боголюбов С. А.* Соотношение федерального и регионального законодательства в области охраны окружающей среды // Журнал российского права. — 2003. — № 2. — С. 7–13.
91. *Боголюбов С. А.* Экологическое право: Учеб. для вузов. — М.: Издат. группа НОРМА — ИНФРА-М, 1999. — 448 с.
92. *Бринчук М. М., Дубовик О. Л.* Федеральный закон “Об охране окружающей среды”: теория и практика // Государство и право. — 2003. — № 3. — С. 30–41.
93. *Бринчук М. М.* Экологическое право (право окружающей среды): Учеб. для студ. вузов, обуч. по спец. “Юриспруденция”. — М.: Юристъ, 1998. — 688 с.
94. *Веденин Н. Н.* Животный мир: проблемы охраны и использования // Журнал российского права. — 2002. — № 12. — С. 40–47.
95. *Величко О. М., Зеркалов Д. В.* Екологічне управління: Навч. посіб. для студ. навч. закл., слухачів курсів підвищ. кваліфікації та ін. — К.: Наук. світ, 2001. — 193 с.
96. *Вершок И. Л.* Об экологическом правосознании // Государство и право. — 2003. — № 3. — С. 42–49.
97. *Вівчаренко О. А.* Право власності на землю в Україні (актуальні проблеми). — Івано-Франківськ, 1998. — 179 с.
98. *Вода питна. Нормативні документи: Довідник: У 2 т. / Упоряд. В. С. Тимошенко; За заг. ред. В. Л. Іванова* — Л.: Леонорм, 2001. — 258 с.
99. *Гаєриш С. Б.* Кримінально-правова охорона довкілля в Україні: Проблеми теорії, застосування і розвитку кримінального законодавства. — К.: Верховна Рада України; Ін-т законодавства, 2002. — 634 с.
100. *Гетьман А. П., Размстаєв С. В.* До питання розробки проекту екологічного кодексу України «Про зміни до закону “Про охорону навколишнього середовища”, або як витрачати “екологічні кошти”» // Еколог. вісн. — 2003. — № 3–4. — С. 20–21.
101. *Гетьман А.* Термінологія екологічного законодавства: методологічні засади та перспективи уніфікації // Вісн. Акад. прав. наук України. — 2003. — № 2–3. — С. 580–592.

102. *Гуревський В. К.* Право приватної власності громадян України на землі сільськогосподарського призначення. — О.: Аст-роПринт, 2000. — 134 с.
103. *Данилишин Б., Міценко В.* Реформування відносин власності на природні ресурси // *Економіка України*. — 2003. — № 9. — С. 34–42.
104. *Дмитренко І. А.* Екологічне право України: Підручник. — 2-ге вид., переробл. та доповн. — К.: Юрінком Інтер, 2001. — 352 с.
105. *Дотримання вимог природоохоронного законодавства в Україні: Зб. матеріалів.* — К.: Парлам. вид-во, 2003. — 300 с.
106. *Дубовик О. Л.* Исследования коррупционного экологического лицензирования // *Юрид. мир*. — 2003. — № 3. — С. 45–53.
107. *Екологічне законодавство України: Зб. нормат. актів судової та арбітраж. практики: У 2 кн. / Упоряд. Є. С. Бердніков; За ред. О. О. Погрібного, І. І. Каракаші.* — Одеса: ЛАТСТАР, 2001. — 644 с.
108. *Екологічне законодавство України / Упоряд. В. І. Андрейцев.* — Полтава: Полтавський літератор, 1997.
109. *Екологічне право. Особлива частина: Підруч. для студ. юрид. вузів і ф-тів. Повний академ. курс / В. І. Андрейцев, Г. І. Балюк, А. Г. Бобкова, Т. Г. Ковальчук, М. В. Краснова; За ред. В. І. Андрейцева.* — К.: Істина, 2001. — 544 с.
110. *Екологічне право України: Підруч. для студ. юрид. спец. вищ. навч. закл. / В. К. Попов, А. П. Гетьман, С. В. Разметаєв та ін.; За ред. В. К. Попова, А. П. Гетьмана.* — Х.: Право, 2001. — 480 с.
111. *Екологічне право України: Підруч. для студ. юрид. спец. вищих навч. закл. / А. П. Гетьман, М. В. Шульга, В. К. Попов та ін.; / За ред. А. П. Гетьмана, М. В. Шульги.* — Х.: Право, 2005. — 384 с.
112. *Екологія і закон: Екологічне законодавство України: У 2 кн. / За ред. В. І. Андрейцева.* — К.: Юрінком Інтер, 1998. — 698 с.
113. *Ерофеев Б. В.* Экологическое право: Учеб. для вузов. — М.: Юриспруденция, 1999. — 448 с.
114. *Заржицький О. С.* Правові аспекти регіональної екологічної політики. — Д.: Наука і освіта, 2003. — 167 с.
115. *Земельний кодекс України: Коментар.* — К., 2004.

116. *Земельні відносини в законодавчих актах України / Упоряд. В. П. Семенюк, К. Г. Радченко.* — К.: Парлам. вид-во, 1999. — 159 с.
117. *Игнатъева И. А.* Отражение конституционных норм в экологическом законодательстве России: проблемы законодательной техники // Журнал российского права. — 2003. — № 5. — С. 10–17.
118. *Исмаилова Э. Ю., Трунцевский Ю. В., Саввич Н. Е.* Экологическое право: Учеб. для слушателей, студ. и аспирантов, обучающихся по спец. “Юриспруденция”. — М.: АО “Центр ЮрИнфоР”, 2003. — 402 с.
119. *Кабанков А. С.* Понятийный аппарат экологического права: шаг вперед, два шага назад // Журн. рос. права. — 2003. — № 12. — С. 30–33.
120. *Каракаш И. И.* Права человека на пользование природной средой в международных документах и национальном законодательстве // Юрид. вестник. — 1998. — № 4.
121. *Корецький А. В.* Право власності, користування та оренди землі: Лекція. — Х.: Вид-во Харк. держ. аграр. ун-ту ім. В. В. Докучаєва, 1999. — 44 с.
122. *Короткий Т. Р.* Правовые проблемы охраны суверенных прав Украины в исключительной (морской) экономической зоне Украины // Причорноморський екол. бюл. — 2003. — № 4.
123. *Костицький В. В.* Лісове право України: Навч. посіб. — К.: ЗАТ “НІЧЛАВА”, 1999. — 164 с.
124. *Костицький В.* Конституційне регулювання охорони довкілля: український та світовий досвід // Право України. — 2003. — № 10. — С. 49–55.
125. *Лазор О.* Екологічні конфлікти як об’єкти досліджень еколого-експертних органів // Вісн. Укр. Акад. держ. упр. при Президентові України. — 2002. — № 4. — С. 248–253.
126. *Литвин О. П.* Злочини проти екологічної й громадської безпеки та безпеки здоров’я населення: Навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. — Черкаси: Східноєвропейський ун-т економіки і менеджменту, 2004. — 366 с.
127. *Лозанський В. Р.* Екологічне управління в розвинутих країнах світу в порівнянні з Україною. — Х., 2000. — 68 с.

128. *Малишко М. І.* Екологічне законодавство України: Стан і напрями розвитку. — К.: ДУІКТ, 2004. — 56 с.
129. *Малишко М. І.* Екологічне право України: Навч. посіб. — К.: Вид. дім “Юридична книга”, 2001. — 389 с.
130. *Мельничук Н.* Правові аспекти генно-інженерної діяльності в Україні // Підприємництво, господарство і право. — 2003. — № 2. — С. 42–43.
131. *Миронов В.* Економіко-правова та екологічна охорона земель // Право України. — 2003. — № 8. — С. 59–61.
132. *Мухамет-Ирекле А.* Формула “должного” в праве как метод осуществления государственных функций в отношении природопользования // Государство и право. — 2003. — № 2. — С. 109–113.
133. *Мухитдинов Н. Б.* Теоретические проблемы горного права. — Алма-Ата, 1980.
134. *Непийвода В.* Проблеми вдосконалення української термінології у галузі екологічного права // Право України. — 2003. — № 11. — С. 76–81.
135. *Новикова Е. В.* Правовое обоснование подходов к распределению экологических обязательств между новым и прежним природопользователями // Государство и право. — 2003. — № 2. — С. 47–54.
136. *Отческая Т. И.* Прокурорский надзор за исполнением экологического законодательства // Журн. рос. права. — 2002. — № 11. — С. 52–56.
137. *Пахомова Н., Рихтер К.* Экономический анализ экологического права // Вопр. экономики. — 2003. — № 10. — С. 34–49.
138. *Позднякова Е. А.* Материальная ответственность работников за нарушение экологических правовых норм // Журн. рос. права. — 2002. — № 11. — С. 49–51.
139. *Полешко А.* Дослідження соціально-економічних та правових проблем у сфері екології // Право України. — 2003. — № 11. — С. 67–71.
140. *Поліщук Г.* Кримінально-правова характеристика злочинів проти довкілля // Право України. — 2003. — № 3. — С. 80–84.
141. *Правовая охрана окружающей природной среды в странах Восточной Европы: Учеб. пособие / Под ред. В. В. Петрова.* — М., 1990.

142. *Правові засади впровадження в Україні Конвенції про біорізноманіття* / Н. Р. Малишева, В. І. Олещенко, С. В. Кузнєцова та ін.; Відп. ред. Н. Р. Малишева. — К.: Хімджест, 2003. — 175 с.
143. *Практичний посібник щодо ведення державного контролю за використанням та охороною земель* / Упоряд. Б. Руснак. — Чернівці, 1999. — 170 с.
144. *Природноресурсове право України: Навч. посіб.* / За ред. І. І. Каракаша. — К.: Істина, 2005. — 376 с.
145. *Разметаев С. В.* Право собственности на природные ресурсы в Украине. — Х., 1995.
146. *Решетник Л.* Правові проблеми юридичної відповідальності в галузі екології // *Право України.* — 2003. — № 8. — С. 81–85.
147. *Розвиток та регулювання ринку землі: Зб. законодав., підзакон. актів і матеріалів* / Упоряд. О. Г. Пашенцев. — Луганськ, 2004. — 108 с.
148. *Седельникова М. Г.* Умение реализовать экологические права // *Журнал российского права.* — 2003. — № 4. — С. 30–32.
149. *Сівак В. К., Солодкий В. Д.* Природоохоронне інспектування: Навч. посіб. — Чернівці: Зелена Буковина, 2003. — 199 с.
150. *Современное экологическое право в России и за рубежом: Сб. науч. трудов* / Отв. ред. О. Л. Дубовик. — М.: РАН; Ин-т науч. информации по общ. наукам; Ин-т государства и права 2001. — 184 с.
151. *Соколова А.* Предмет флористичного права // *Вісн. Акад. прав. наук України.* — 2002. — № 4. — С. 126–131.
152. *Тищенко Г. В.* Екологічне право: Навч. посіб. — К.: ТП Пресс, 2003. — 256 с.
153. *Ткаченко О.* Застосування принципу верховенства права в регулюванні еколого-правових відносин: деякі аспекти // *Право України.* — 2004. — № 1. — С. 78–80.
154. *Ткаченко О.* Принцип верховенства права в регулюванні еколого-правових відносин: поняття та значення // *Право України.* — 2003. — № 4. — С. 63–68.
155. *Транин А. А.* Национальные парки: проблемы и перспективы. Организационно-правовые проблемы. — М., 1991.

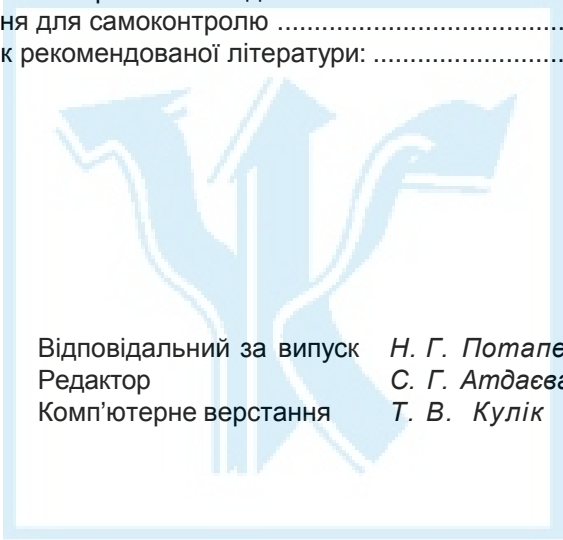
156. Трофанчук Т. Система правового забезпечення стандартизації в сфері охорони довкілля та перспективи її розвитку // Право України. — 2003. — № 6. — С. 29–32.
157. Хімич О. Адміністративно-екологічне правопорушення: проблемні питання // Право України. — 2003. — № 4. — С. 68–71.
158. Хімич О. Взаємозв'язок екологічної безпеки із законністю: окремі аспекти // Право України. — 2003. — № 11. — С. 65–67.
159. Хлуденева Н. И. Устранение коллизий в экологическом законодательстве // Журн. рос. права. — 2003. — № 5. — С. 119–123.
160. Шейнин Л. Б. Земельные титулы и резервы правопорядка // Журн. рос. права. — 2003. — № 1. — С. 70–75.
161. Шемшученко Ю. С. Правове проблеми екології. — К., 1989.
162. Шульга М. В. Актуальні правові проблеми земельних відносин в сучасних умовах. — Харків, 1998.
163. Екологічне законодавство України / Сост. М. В. Шульга. — Х.: Консум, 2000. — 206 с.

МАУП

ЗМІСТ

Пояснювальна записка	3
Навчально-тематичний план вивчення дисципліни	
“Екологічне право”	5
Програмний матеріал до вивчення дисципліни	
“Екологічне право”	6
Вказівки до виконання контрольної роботи	21
Варіанти контрольних завдань	22
Питання для самоконтролю	27
Список рекомендованої літератури:	30

Відповідальний за випуск *Н. Г. Потапенко*
Редактор *С. Г. Амдаєва*
Комп'ютерне верстання *Т. В. Кулік*

МАУП

Зам. № ВКЦ-2263

Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП)
03039 Київ-39, вул. Фрометівська, 2, МАУП